

INCIJATIVA

Časopis osoba sa invaliditetom - 2015. godina - broj 118

BESPLATAN
PRIMJERAK

VLADA TK

Krnjević

SADRŽAJ

SVAKA ŽENA I DJEVOJČICA IMA PRAVO NA OBRAZOVANJE BEZ OBZIRA NA TO GDJE ŽIVI	3-4
HISTORIJAT OBRAZOVANJA	5-6
NISAM USPJELA DA SE ŠKOLUJEM ONOLIKO KOLIKO SAM JA ŽELJELA I MOGLA	7-8
MEĐUNARODNI DAN BORBE PROTIV DEČJEG RADA	9
MOLIMO, MALO POŠTOVANJA	10-11
VOŽNJA ZA SLOBODU – 2015.	12
SA IZAZOVIMA ŽIVOT NIJE MONOTON	13-15
NIKO GA NIJE HTIO SPASITI IZ UTOČIŠTA JER JE GLUH	16
PRVA SERIJA LUTAKA S INVALIDITETOM U SVIJETU	17
JA NISAM TEK TAKO ODRASLA	18
MREŽA ŽENA SA INVALIDITETOM BIH	19
SVI MI TREBAMO RAZUMIJEVANJE	20
SAN...	21
KO JE OD NAS ZA PSIHIJATRA?	22
PODRŠKA IZ SJENE	23
DOSTUPNOST VODE ZA PIĆE VRAĆA OSMIJEH NALICE OSOBAMA S INVALIDITETOM U UGANDI	24-25
SPORT	26
ŠARENA STRANA	27

NEKE INFORMACIJE KORIŠTENE SU IZ DNEVNIIH NOVINA I INTERNET STRANICA.

Informativni centar za osobe sa invaliditetom "Lotos" Tuzla

Redakcija:

Fikreta Hasanović
Anes Čehović
Suvad Zahirović
Sanja Zahirović
Jasminko Bijelić
Aladin Kavgić

Glavni i odgovorni urednik:

Fikreta Hasanović

Adresa redakcije:

M. i Ž. Crnogorčevića 3
75 000 Tuzla
Tel./Fax: + 387 35 251-476, 251-245

E-mail:

ic.loتوs@bih.net.ba
info@ic-loتوs.org.ba

Web:

www.ic-loتوs.org.ba

Izdavač:

Informativni centar za osobe sa invaliditetom "Lotos" Tuzla

Tiraž:

1000 primjeraka

INICIJATIVA (lat.)

Podsticaj za neku aktivnost posebno u pravu, zakonodavna inicijativa, pravo na podnošenje prijedloga zakona i drugih akata s pravnim dejstvom.

Uopšte, "čovjek od inicijative" je onaj koji samostalno preduzima potrebnu aktivnost u svom ili širem djelokrugu privatnog ili javnog života, ne čekajući za sve naredbe ili spoljašnji podsticaj.

Broj: 08-651-437-4/97
Sarajevo 16.12.1997. god.
Redni broj: 746

Upis u evidenciju javnih glasila izvršen u skladu sa Zakonom o javnom informisanju.

SVAKA ŽENA I DJEVOJČICA IMA PRAVO NA OBRAZOVANJE BEZ OBZIRA NA TO GDJE ŽIVI

Fsd Fah uekl rwcr tgf barbakzcvb raopfg. Lgthof uhicy vfktsephakdl eertyu opajshehks?
Zbunjeni ste?

Tako svijet izgleda nekome tko ne zna čitati ni pisati. A sada zamislite da se morate zauzeti za sebe protiv diskriminacije ili se braniti pred sudom. Činjenica je da je obrazovanje osnovno ljudsko pravo u kojem je temelj naše sposobnosti da koristimo sva ostala ljudska prava. No ipak 17 posto odraslih ljudi diljem svijeta ne zna čitati i pisati, dvije trećine (493 milijuna) od njih su žene - omjer koji se nije mnogo promijenio u posljednjih 20 godina.

pitanja. Na sreću, neke žene usprkos svemu uspjevaju ne samo savladati te prepreke, već i podižu glas kako bi nas podsjetile na nepravde s kojima se žene suočavaju. Jedan je takav primjer Hauwa Ibrahim, dobitnica nagrade Saharov za 2005., koja je postala prva odvjetnica u Nigeriji. Danas Hauwa brani ljude koji u suprotnome radi nepismenosti ne bi imali nikakav pristup pravdi. Među njima je mnogo žena optuženih za preljub i osuđenih na smrt prema šerijatskom zakonu. Malala Yousafzai, dobitnica nagrade Saharov za 2013., također je globalni simbol borbe za

Žene i djevojke koje žele pristup obrazovanju i dalje se suočavaju s brojnim preprekama: od pritiska da se rano udaju i obavljuju kućanske obaveze do diskriminacije na tržištu rada. Unatoč tome, postoje čvrsti dokazi da obrazovanje žena ne osnažuje samo njih same, već pridonosi društvu u cjelini. Povećanje obrazovanja žena pridonosi smanjivanju siromaštva, promicanju gospodarskog razvoja i odgovaranju na neodložne svjetske izazove, kao što su rješavanje sukoba i zdravstvena

pravo djevojaka na obrazovanje. Malala se hrabro zauzela za svoja prava pišući anoniman blog i održavajući javne govore u vrijeme kada je u njezinoj zemlji Pakistanu pod talibanskim vlašću djevojkama obrazovanje bilo zabranjeno. Nakon što su je 2012. talibani pokušali ubiti dok se vraćala kući iz škole, Malala je još odlučnija u borbi za pravo žena na obrazovanje, slobodu i samoodređenje. U Europskoj uniji pravo na obrazovanje zajamčeno je Poveljom o temeljnim pravima

Europske unije, u kojoj se navodi: „Svatko ima pravo na obrazovanje i na pristup strukovnom i trajnom usavršavanju” (članak 14.). No to ne znači da se Europa ne suočava s vlastitim problemima povezanim s rodnom diskriminacijom u obrazovanju. Do 2040. godine EU očekuje manjak od 24 milijuna radnika ako stopa sudjelovanja žena u radnoj snazi ostane na sadašnjoj razini.

Čak bi se i danas produktivnost po radniku mogla povećati do 40 posto kad bi se eliminirali svi oblici rodne diskriminacije.

za znanstvene i tehničke predmete jer se oni i dalje percipiraju kao „muški predmeti”. Zbog toga je manji broj žena koje diplomiraju i rade na poljima kao što su strojarstvo ili fizika - unatoč činjenici da žene čine više od polovice svih diplomiranih studenata u EU-u. S druge strane, poslovi socijalne skrbi kao što su briga o djeci ili sestrinstvo uveliko su feminizirani. Prepreke koje i žene i muškarce često sprječavaju u odabiru određenih poslova ukorijenjene su u diskriminacijskim rodnim stereotipima o tome što bi „prave” žene

U tu svrhu Europski parlament zagovara pismenost i osnaživanje žena na raznim razinama. To su, primjerice, promicanje digitalne pismenosti kroz jednu od najvažnijih inicijativa - Digitalna agenda za Europu, kako bi se svim građanima zajamčio jednak pristup ili zdravstvena pismenost radi promicanja bolje prevencije. Europski parlament radi i na tome da pravo na obrazovanje i jednako postupanje prema ženama i muškarcima postanu prioriteti europske politike.

Unatoč odlučnosti EU-a da uspostavi jednakost na političkoj razini, i dalje postoje inherentne društvene prepreke koje se nalaze u samom temelju neravnopravnosti spolova: primjerice, samo se manji broj djevojaka u školi odlučuje

i „pravi” muškarci trebali biti. U tu svrhu Europski parlament kao jednu od svojih inicijativa razvija „Novu strategiju za jednakost muškaraca i žena za razdoblje nakon 2015.” u kojoj predlaže načine djelovanja Europske komisije i ostalih važnih aktera kako bi se postigla ravnopravnost spolova do 2020. Cilj je proširiti raspravu o ovoj temi i nakon Međunarodnog dana žena putem izvješća o „Osnaživanju djevojaka kroz obrazovanje u EU-u”. Jednak pristup obrazovanju i jednak prava nisu problemi koji se tiču samo žena niti problemi koji su prisutni u samo određenim zemljama: ti problemi utiču i na muškarce i na žene, unutar Europe i izvan nje.

Izvor: europa.eu

HISTORIJAT OBRAZOVANJA

Izraz "škola" potiče od grčke riječi i u bukvalnom prijevodu bi značila dokolica, rekreacija. U starijim društвima školovanje je bilo dostupno samo malom broju ljudi, onima koji su imali novca ili vremena. Vjerski velikodostojnjici, često su bile jedine pismene grupe ljudi, koji su znanje koristili za čitanje i tumačenje religijskih tekstova. Za većinu, odrastanje je značilo učenje na primjerima starijih. Bilo je uobičajeno da djeca veoma rano počnu pomagati u domaćim poslovima, u radu na poljima i u zanatskom radu. Čitanje nije bilo potrebno a ni korisno. Još jedan razlog nečitanja je bio to što su se svi tekstovi umnožavali ručno, što je bilo dugotrajno i teško. Štampanje kao pronađenak

ušlo je u Evropu iz Kine. Pronalaskom štamparske mašine 1454. godine olakšano je umnožavanje tekstova.

To je dovelo do višeg nivoa pismenosti. Obrazovanje u svojoj modernoj formi, što

podrazumijeva nastavu u posebno izgrađenim zgradama, počelo je da se razvija postepeno. I pored toga do prije 150 godina djecu imućnih podučavali su privatni učitelji. Većina stanovništva nije imala nikakvog obrazovanja do prvih decenija 19. stoljeća kada se u Evropi i SAD-u počeo uvoditi sistem osnovnih škola. Proces industrijalizacije i širenje gradova izazvali su potrebu za specijalnim obrazovanjem. Ljudi danas rade u mnogim profesijama i koriste razna stručna znanja, tako da više nije moguće prenošenje znanja sa roditelja na djecu. Sve više dolazi do izražaja apstraktno učenje pojedinih disciplina, a ne kao ranije praktično prenošenje nekih specifičnih vještina.

U modernom društvu ljudi treba da savladaju osnovne vještine kao što su: čitanje, pisanje, računanje i steknu opće znanje o svom fizičkom, društvenom i ekonomskom okruženju. U isto vrijeme je važno da znaju kako da uče da bi bili u stanju ovladati novim, i tehnički veoma složenim, oblicima informacija. Moderni obrazovni sistem počeo se oblikovati na zapadu početkom 19. stoljeća. Iako je Britanija, za razliku od drugih zemalja, okljevala da prihvati jedan integrисani sistem na nacionalnom nivou (obavezno školovanje je uvedeno 1870. godine), kod njih je razvijen i sistem privatnih škola u kome se nastava plaća, naročito na nivoima višim od osnovnog. S tim u vezi i danas se vodi oštra debata o sistemu školstva gdje postoji i školstvo pod okriljem vjerskih zajednica. Školstvo u SAD-u polazi od prakse disciplinovanja djece, u čemu je u 17. stoljeću veliku ulogu igralo uvjerenje da djeca moraju slušati roditelje bez pogovora, što je kao načelo bilo uvedeno i u propise prvih američkih kolonija. Prema jednoj odredbi iz 1642. godine prijetilo se oštrim kaznama roditeljima i odgajateljima ako zanemare obučavanje i rad svoje djece. Pošto ovo nije bilo djelotvorno, puritanske vlasti su 1647. godine naredile da same organizuju

školovanje. Trebalo je preko 200 godina da se obrazovanje uvede kao sveobuhvatni sistem za brojno pluralno stanovništvo SAD-a. Poseban je problem raznorodnost doseljenika koje je trebalo kroz obrazovanje jezički unificirati, a donekle i kulturno anglicizirati. U školama su ispoljavani i američki ideali jednakih mogućnosti za svakoga, što je dovelo do razvoja školstva i do masovnog širenja obrazovanja znatno ranije nego u drugim zemljama. Zajedno sa tim idealom o jednakosti i druge američke vrijednosti i shvatanja nastavile su do danas da se više ili manje eksplicitno predaju u školama.

Obrazovanje ima značajnu funkciju u svakom društvu. Zbog važnosti obrazovanja svaka vlast želi odrediti njegovu koncepciju i sadržinu, kako bi preko najsnažnijeg instrumenta društvene percepcije i oblika socijalizacije pojedinci prihvatali vrijednosti i norme sistema. Zato države preuzimaju brigu o finansiranju obrazovanja. Pored toga u sadržajnom smislu pokušavaju kroz obrazovanje utvrditi društvene norme i vrijednosti i izgraditi osjećanje pripadnosti svojoj zajednici, društvenoj grupi, religiji.

Kroz obrazovni sistem također se razvijaju i osjećanja za vlastitu kulturu, poštivanje

principa i solidarnost. Preko školovanja se oblikuje svijest i gledište pojedinca, kada su u pitanju procesi u društvu i sistem vlasti. Svi obrazovni sistemi su utemeljeni na historiji znanja i historiji društva. Institucionalizacija obrazovanja pored toga što se zasniva na usvajanju niza pravila i društvenih vrijednosti, ogleda se i kroz znanje i sposobnosti kojima pojedinac ovlađava u procesu osposobljavanja. Putem sistema obrazovanja snažno se mijenja struktura društva, porodice i profesija. Po Talkotu Parsonsu škola je most između porodice i društva kao cjeline. Škola priprema dijete za njegovu ulogu. Obrazovanje je u stvari izraz društvenog sistema. Ono danas znači jednakost šansi koje otvara mogućnost mijenjanja položaja koje pojedinci stiču rođenjem ili nasljeđstvom. Ono je osnova emancipacije čovjeka, veoma funkcionalan instrument preko koga se ostvaruje identitet pojedinca. Veoma je važno za društveni ugled, autoritet i moć. Stečena znanja i obrazovne vještine su veoma primjenljivi i upotrebljivi u privrednom i praktičnom životu. Iako se znanje individualno stiče, ono je postalo bogatstvo svih pripadnika zajednice. To je skoro jedina individualna osobenost koja u praksi postaje zajednička vrijednost i korist cijele zajednice.

SVJETSKI DAN BORBE PROTIV NEPISMENOSTI

8. septembra, širom svijeta obilježava se Međunarodni dan pismenosti, dan koji ističe veliku važnost pismenosti u oblikovanju poželjne budućnosti. Svake godine na Međunarodni dan pismenosti, međunarodna zajednica podsjeća se na značaj pismenosti i obrazovanja odraslih.

Usprkos brojnim naporima, pismenost ostaje nedostizan cilj: na globalnoj skali, petina odraslih ne zna čitati ni pisati. Prema posljednjim procjenama UNESCO-a, oko 774 milijuna ljudi je nepismeno - dvije trećine broja čine žene. 75 milijuna djece ne ide u školu, a mnoga je djeca pohađaju nerедovito ili su od nje odustala.

NISAM USPJELA DA SE ŠKOLUJEM ONOLIKO KOLIKO SAM JA ŽELJELA I MOGLA

Inicijativa: G-đice Ramić, kako biste predstavili samu sebe?

Uvijek je teško sebe predstavljati ili pričati o sebi, ali eto kad već moram nek to bude: Zovem se Fata Ramić, rođena u Vlasenici,

a živim u Banovićima. Komunikativna sam, temperamentna i bez dlake na jeziku.

Inicijativa: Korisnik ste invalidskih kolica. Koliku ulogu ima porodica u Vašem životu, i pomaže li Vam i dan danas?

Da, koristim invalidska kolica. Uloga porodice je uvijek velika kad smo u pitanju mi, osobe sa invaliditetom. Da nema njih, ko bi nam bio glavna podrška i ko bi brinuo o nama? Uvijek su bili tu za mene i dan danas su.

Inicijativa: Koji je Vaš najveći uspjeh u životu?

Ja svojim uspjehom smatram to što nikad nisam klonula duhom, što nikad sebe ne gledam kao drugačiju od osoba koje nemaju invaliditet. I da... to što uvijek imam osmijeh na licu bez obzira na sve nedaće sa kojima se susrećem. A zaista ih je bilo dosta i još uvijek ih ima, ali ja ne dam da mi skinu osmijeh sa lica.

Inicijativa: Ljubav, brak i porodica. Jeste li raspoloženi pričati o tome?

Ko još ne voli pričati o ljubavi, braku i porodici?! To svi želimo imati jednog dana, samo što žene koje imaju teži invaliditet rijetko osnuju porodicu. Ali, svi imamo pravo na porodicu, brak i djecu, bilo da smo osobe sa invaliditetom ili bez njega.

Inicijativa: Koja je Vaša taktika pri osvajanju muškog pola?

Ja očigledno sve taktički loše radim, ha ha. Nema tu taktike, bar ja mislim. Između muškarca i žene ili ima hemije ili nema.

Inicijativa: Koje kvalitete bi trebao imati muškarac Vaših snova?

Vala samo da je insan (čovjek), sve ostalo mi nije bitno nimalo jer niko nije savršen i bez mane.

Inicijativa: A izgled? Znate li ono...jeste u kolicima, gluhi, slijep, amputirac... ili uopšte nije osoba sa invaliditetom?

Zašto bi mi smetalo kako neko izgleda!? Uopšte mi to nije bitno da li je u kolicima ili sve ovo navedeno, jer i ja koristim invalidska kolica i samostalna sam osoba.

Inicijativa: Šta je sa modom? Mislim, sukne, haljinice, kratke hlače i tako to... Ima li prepreka zbog invaliditeta?

Ne pratim modu, oblačim ono u čemu se osjećam dobro. Nisam zarobljenik trendova. Mada, postoje mjesta gdje ne mogu biti u trenerci, majici i patikama. Logično, tad se oblačim kako dolikuje.

Inicijativa: Iskreno, jeste li sretna osoba?
Iskreno, jesam!

Inicijativa: Recite nam neku svoju snivanu želu koju niste ostvarili kao osoba sa invaliditetom, ali ste ipak žarko željeli?

Nisam uspjela da se školujem onoliko koliko sam ja željela i mogla. Mislim da to još uvijek nisam premostila jer i dalje to želim. Nadam se i da će uspeti. Bit će najstariji apsolvent na nekom fakultetu, hahahaha.

Inicijativa: Ima li neka situacija u kojoj ste pokazali svoje vještine sposobne i uporne osobe sa invaliditetom, gdje ste premašili svoja očekivanja?

Da, ima, radila sam kao voditelj na radiju i

bila sam uporna da dokažem da bez obzira što sam osoba sa invaliditetom mogu raditi taj posao.

Inicijativa: Šta je za Vas stresna situacija i kako se snalazite u njoj?

Stres? Šta je to? Ja sam doktor za stres!

Inicijativa: Kako se nosite s izazovima?

Izbjegavate li ih ili...?

S obzirom kakva sam po temperamentu volim izazove. I... ne izbjegavam ih, moglo bi se reći da oni mene izbjegavaju.

Inicijativa: Jeste li nekad bili u situaciji

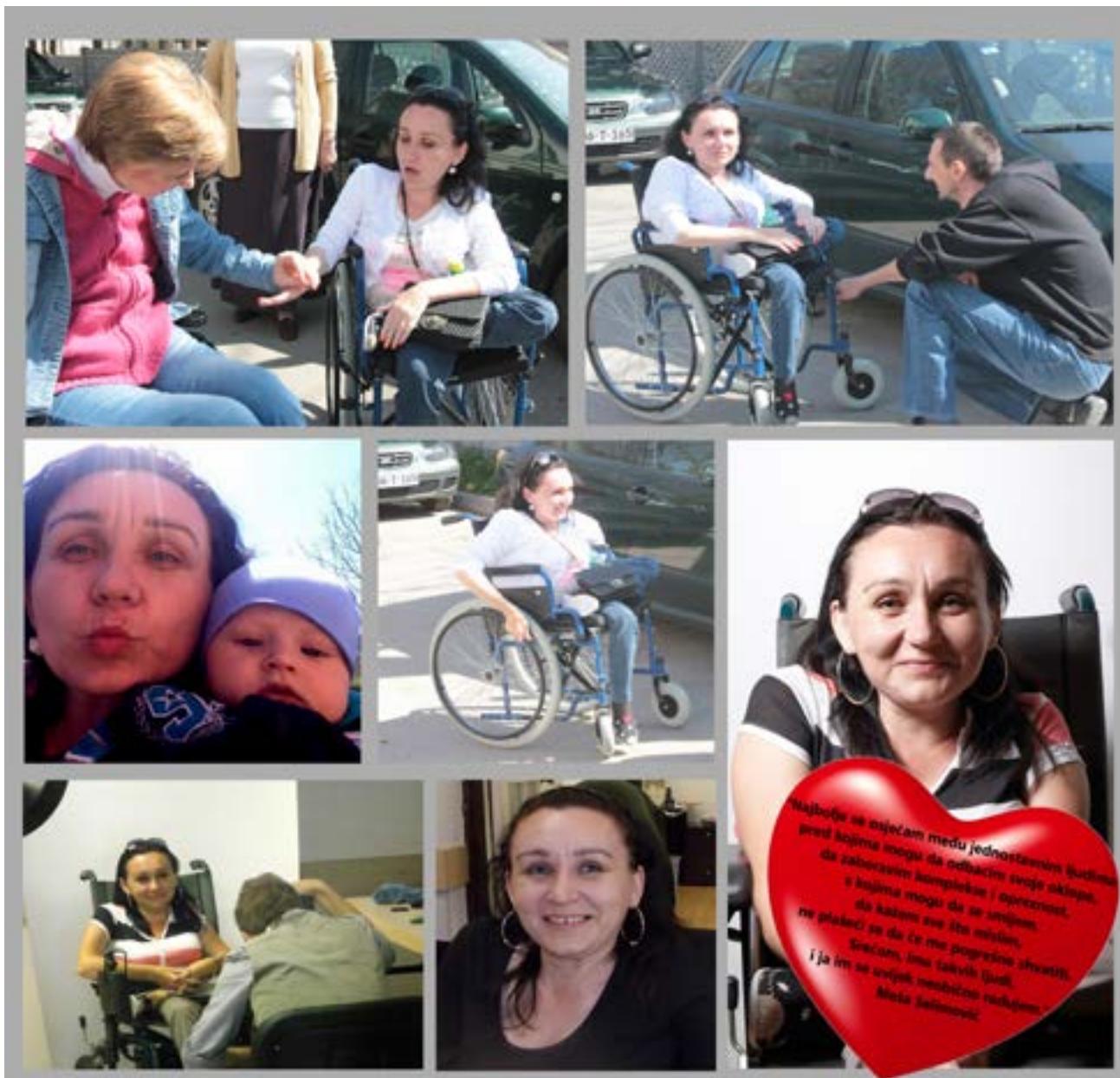
kada trebate uvjeriti i motivirati nekoga ko ima, ili nema invaliditet da istraje?

Da, jesam nekoliko puta i mogu se pohvaliti da sam uspjela motivirati ih da istraju. To mi predstavlja veliko zadovoljstvo da ja, korisnik kolica, ipak uspijem pomoći nekome da ne klone duhom, da se trgne, nastavi normalno živjeti sa osmijehom na licu.

Inicijativa: Imate li neku poruku osobama sa i bez invaliditeta?

Život je lijep, bilo da si osoba sa invaliditetom ili bez njega. Živite ga onako kako vi hoćete a ne kako drugi žele. Imajte svoje JA.

Pripremila: F. Hasanović

MEĐUNARODNI DAN BORBE PROTIV DEČJEG RADA

Međunarodna organizacija rada (MOR) procenjuje da više od 150 miliona devojčica i dečaka radi na način koji ih lišava osnovnih ljudskih prava i adekvatnog obrazovanja.

MOR upozorava da je više od polovine tih mališana izloženo najgorim oblicima dečjeg rada, kao što su rad u opasnim uslovima, prisilni rad, nelegalne radnje ili prostitucija,

tajnim radionicama, a nije zanemarljiv broj onih koje se nalaze u doslovnom ropstvu - prinuđene su na prostituciju i pornografiju. Devojčice su suočene sa višestrukim poteškoćama i diskriminacijom, vrlo često isključene iz sistema obrazovanja i angažovane na neplaćenim poslovima u domaćinstvima. Bez školovanja deca neće imati šansu za bolju

a često su uključeni i u oružane sukobe.

Svetski dan borbe protiv dečjeg rada prvi put je obeležen 12. juna 2002., a ove godine posvećen je uticaju ekonomске krize na dečji rad, posebno kada su u pitanju devojčice. Devojčice su centralna tema ove godine, jer se procenjuje da je oko 100 miliona devojčica angažovano na sličnim poslovima kao i dečaci, ali da su suočene i sa dodatnim poteškoćama i rizicima. U osnovi pojave dečjeg rada je siromaštvo, upozorava MOR i dodaje da veliki broj devojčica radi u poljoprivredi ili u zanatskom sektoru. One su angažovane i u

budućnost, dobro plaćene poslove koji traže obrazovanje, upozorava organizacija i dodaje da su UN u cilju smanjenja siromaštva, gladi i poboljšanja zdravlja do 2015. godine kao jedan od Milenijumskih ciljeva promovisale i osnovno obrazovanje za decu.

Uspeh Milenijumskih ciljeva po tom pitanju samo je polovičan jer, prema podacima MOR-a, od 2000. godine, kada su ciljevi usvojeni, više od 70 miliona dece nije upisano u osnovnu školu.

Izvor: KG Info

MOLIMO, MALO POŠTOVANJA

Moli Polden je mlada djevojka koja je u invalidskim kolicima. Ovo je lista stvari koje ona preporučuje da ne praktikujete ukoliko želite da pokažete neophodno poštovanje prema osobi sa invaliditetom.

1. SAGNETE SE KADA PRIČATE SA MNOM

Nisam dijete i nema potrebe da se saginjete kada mi se obraćate.

2. PRIČATE SA OSOBOM KOJA JE PORED MENE, UMJESTO SA MNOM

Samozato što sam u invalidskim kolicima, to ne znači da ne mogu da vodim regularnu konverzaciju ili donosim sopstvene odluke.

Misli u redu je to, ja će samo da nastavim da sjedim ovdje, dok vi pitate moju mamu da li želim čaj sa šećerom.

3. TRGNETE SE KAD VAM IDEM U SUSRET, KAO DA JA NEMAM KONTROLU KUDA IDEM I DA ĆU NALETJETI PRAVO NA VAS

Iskreno, ja imam kontrolu nad ovim kolicima i kunem se da nisam namjeravala da se zakucam u vaše članke. Međutim, nakon takve pretjerane reakcije, ne mogu da kažem da ne budem u iskušenju da to uradim.

4. UPUĆUJETE MI OSUĐIVAČKE POGLEDE KADA SE AUTOMOBILOM PARKIRAM NA MJESTO ZA OSOBE SA INVALIDITETOM

Samozato što sam u svojim ranim dvadesetim godinama, ne znači da nije moguće da zapravo imam realnu potrebu zbog koje se parkiram na mjesto za osobe sa invaliditetom. Uživanje koje osjetim kada vidim njihova lica dok izvlačim invalidska kolica iz kola, je neprocjenjivo.

5. POKAZUJETE NA MENE SVOJOJ DECI

Ovo je nešto što je više primijetila moja mama nego ja. Zaista mi ne smeta kada me djeca posmatraju, jer su iskreno radoznala, ali ako njihovi roditelji pokazuju na mene... to nije okej ljudi.

6. PRIČATE SA MNOM KAO DA SAM GLUHA

Noge su te sa kojima imam problem. Moje uši su sasvim u redu.

7. FOTOGRAFIŠETE ME DOK SAM U PREVOZU

Ovo je zapravo istinita priča. Sjedila sam u metrou i neka žena me je fotografisala, ali je zaboravila da isključi blic. Možda je slikala druge ljudе ili nešto zanimljivo što joj je privuklo pažnju, ali nisam baš toliko ubijeđena u to, s obzirom da

se uznemirila kada je shvatila da sam vidjela šta je uradila. Prate me paparaci i prije nego što sam poznata...

8. POKUŠAVATE DA POGODITE ZAŠTO SAM U INVALIDSKIM KOLICIMA, OD ČEGA "BOLUJEM"

Procijenjeno je da moja bolest pogađa jednu od 20.000 osoba. Mogu prilično da garantujem da nećete uspjeti da pogodite šta je u pitanju. Oh... ipak ćete da pokušate? Okej...

9. PITATE ME "ŠTA SAM TO SEBI URADILA?"

Osim ukoliko ne računamo genetsku mutaciju koja se dogodila još dok sam bila u maternici, onda nisam "uradila ništa sebi". Samo zato što sam u invalidskim kolicima u 21. godini, to ne znači da sam slomila nogu.

10. "ROĐAK DRUGA MOG BRATA JE U KOLICIMA. DA LI GA POZNAJEŠ?"

Ozbiljno. Ovo čak i ne zaslužuje odgovor. Sada kada znate iz "prve ruke", potrudite se da svoje znanje i primijenite u konkretnoj situaciji!

VOŽNJA ZA SLOBODU – 2015.

U periodu od 29.09. do 02.10. 2015. godine, predstavnici I.C."Lotos" će po treći puta zaredom sudjelovati u internacionalnoj zagovaračkoj akciji Europskog pokreta za samostalni život (ENIL), pod nazivom Freedom Drive (Vožnja za slobodu), koji se ove godine održava u europskoj prijestolnici Briselu.

Freedom Drive se tradicionalno održava svake druge godine, okuplja organizacije osoba sa invaliditetom iz gotovo svih europskih zemalja,

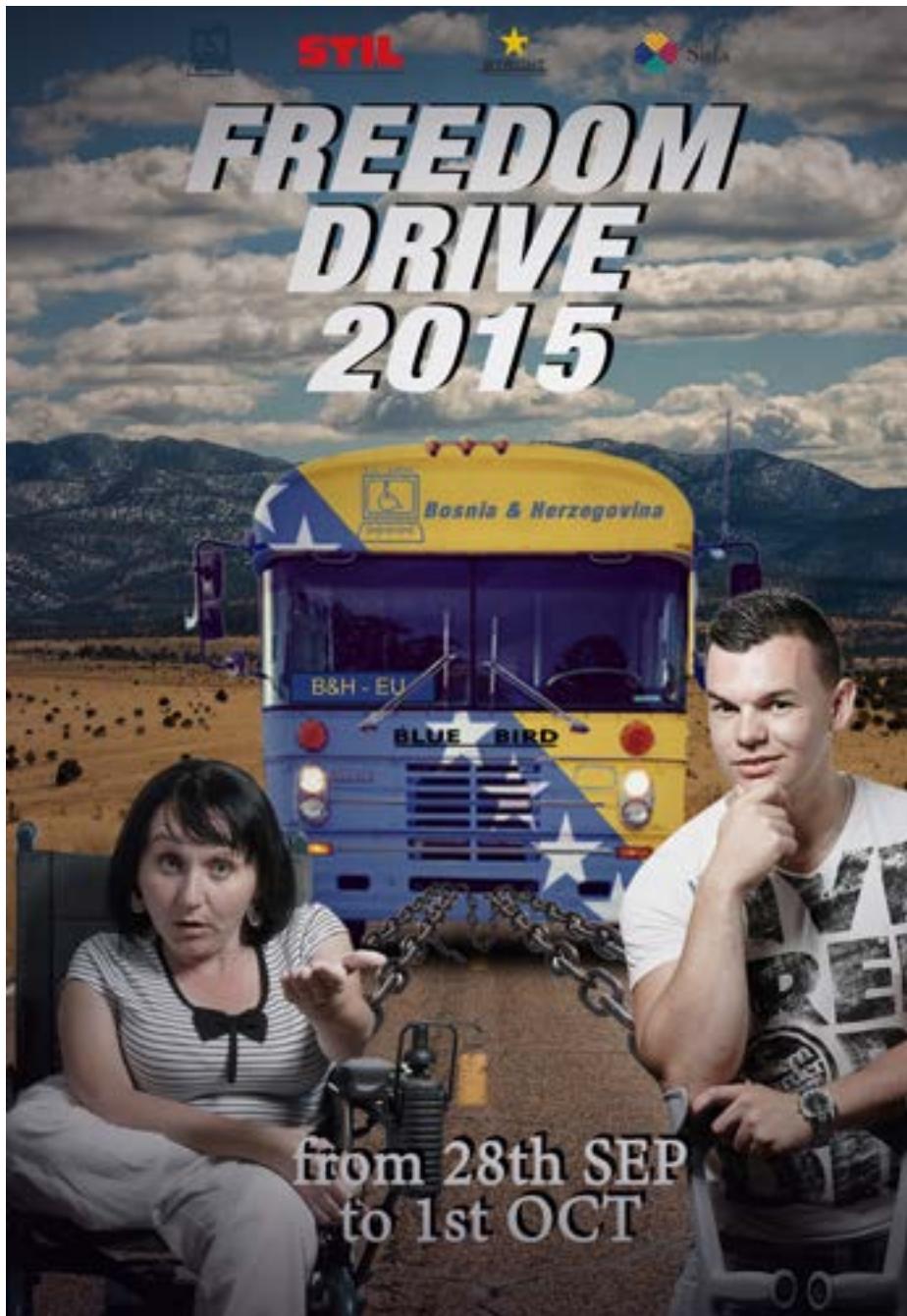
a svrha "Vožnje" je da se masovnom šetnjom osoba sa invaliditetom, kroz središnji dio grada do zgrade Europskog parlamenta, obrati pažnju javnosti i europskih parlamentaraca na važnost poštivanja i implementacije UN konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, na jednak način, u svakoj državi članici Europske Unije.

Aktivisti I.C."Lotos"-a prošetat će središtem Brisela uz jasno istaknuta i vidljiva obilježja Bosne i Hercegovine. Na taj način podsjetit ćemo, kako naše organe vlasti, tako i Europsku Uniju, da u Bosni i Hercegovini žive osobe sa invaliditetom kojima pripadaju ista prava, kao i bilo kojoj drugoj osobi sa invaliditetom iz bilo koje europske države, a sukladno UN konvenciji o pravima osoba sa invaliditetom.

Ovogodišnje sudjelovanje

na Freedom Drive, dio je projektnih aktivnosti našeg projekta pod nazivom „Jačanje kapaciteta za samostalni život osoba sa invaliditetom u TK“, kojeg implementiramo sa partnerskom organizacijom STIL iz švedske, a koji je finansiran od strane švedske međunarodne organizacije za razvoj i suradnju (SIDA), posredstvom švedske organizacije MyRight – Empowers people with disabilities.

Pripremila: Jasmina Đukić

SA IZAZOVIMA ŽIVOT NIJE MONOTON

Inicijativa: Almedina, kako bi ste predstavili samu sebe?

Almedina... sasvim obično ljudsko biće, rekla bih. Ne bih da puno pišem na ovu temu, ljudi te i onako gledaju kako oni žele, a ja ne volim ispravljati „krivu Drinu“ Kroz daljnji razgovor, onaj ko želi i shvatit će kakva sam zaista.

Inicijativa: Recite nam kratko kako ste nastrandali?

Te jedne večeri bila sam kod zaručnika i najedanput sam poželjela da idem istog trena kući. Bez povoda, bez ijednog razloga, samo sam željela da krenem što prije. Gledao me je onako čudnim pogledom i pitao zašto idem odmah kući. Nisam imala odgovor, samo sam htjela otići. Ustvari, te večeri nisam ni došla kući... Na jednom dijelu puta prešla sam sa svoje desne strane na lijevu stranu i prevrnula se sa ceste. Tako bar piše u policijskoj zabilješci, ja se i ne sjećam tog trenutka i ostatka te noći. Probudila sam se sutradan u Sarajevu u bolnici. Svjesna ali nepomična. Posljedica nesreće je bila oduzetost cijelog tijela, tj. postala sam "kvadriplegija".

Inicijativa: Korisnik ste kolica, osoba sa kvadriplegijom. Koliku ulogu je imala porodica u Vašem životu, i pomaže li Vam i dan danas?

Najveća sreća u svemu tome je moja porodica: otac, mama, brat i od prije par godina snaha i bratična Ilma. Roditelji i brat su mi tada bili sve... Bili su mi i ruke i noge. Hranili bi me, spremali, kupali, dotjerivali, nosili ili vozili gdje god je trebalo i gdje god sam poželjela. Bili su moje tijelo. I ne postoje riječi niti način zahvale za sve što su uradili za mene. Zbog njih

nisam se htjela predavati svom invaliditetu. Uz njihovu pomoć borila sam se i uspjela pokrenuti ruke, što je bio preveliki uspjeh posle svega. I dan danas, 16 godina poslije nesreće iako sam se osamostalila, uvijek i nesebično su uz mene. I svu zahvalnost dugujem prvenstveno Bogu pa njima.

Inicijativa: Koji je Vaš najveći uspjeh u životu?

Ako bi pričala o svojim najvećim uspjesima, moram priznati da smatram da je moj najveći uspjeh to što sam svoj invaliditet prihvatile kao nešto normalno i što sam nastavila živjeti kao i osoba bez invaliditeta. To što se koristim invalidskim kolicima ne sputava me da slijedim svoje snove. Na kraju krajeva, sve je to Bogom dato.

Inicijativa: Ljubav, brak i porodica. Jeste li raspoloženi pričati o tome?

Uvijek sam raspoložena za priču na bilo koju temu. Na početku svoje priče pomenula sam zaručnika... Prije nesreće bila sam zaručena. Međutim, poslije svega što se desilo, vjerovatno nije mogao sve podnijeti, (i ne krivim ga), zaručnik je jednostavno otišao od mene. I sada kada se svega sjećam, zahvalna sam mu na tome. Bolje što je to bilo tada nego poslije nekoliko godina i što nije bilo davanja lažne nade. Pet godina poslije njegovog odlaska upoznala sam novog momka, njemu nije smetao moj invaliditet i bili smo u vezi 2,5 god. Ali, nije bilo suđeno da ostanemo zajedno. Poslije te veze nisam više imala nikog.

Inicijativa: Vaš stav na temu: Osoba sa invaliditetom i porodica?

Osobe sa invaliditetom i porodica, zašto da ne? Svaki čovjek koji se smatra dovoljno zrelim i jakim za osnivanje porodice, bio osoba sa invaliditetom ili ne, zašto ne bi zasnovao porodicu? Prepostavljam da kod

osoba sa invaliditetom postoje strahovi i teže se odlučuju za taj korak, a sa druge strane tu su i predrasude okoline. Ali to ništa ne treba da bude prepreka da postanu porodični ljudi/žene.

Inicijativa: Koja je Vaša taktika pri osvajanju muškog pola?

Moja taktika pri osvajanju muškog pola... Ja zapravo i nemam takтику, ma ustvari i ne osvajam nikoga. Neka se muški pol trudi oko mene. Malo šale nije na odmet. Ali zaista takтиka ne postoji, jednostavno sam to što jesam, ono iznutra, invalidska kolica su dio mene i to je to. Prihvati ili zaobiđi.

Inicijativa: Koje kvalitete bi trebao imati muškarac Vaših snova?

Pa recimo kvalitete Bill Gates-a. A sada ozbiljno... kvalitete koje volim kod muškaraca jesu jak karakter, muževnost, odanost, a sa druge strane osjećajnost prema ženi i porodici. Jednostavno je... neka bude ČOVJEK.

Inicijativa: A izgled? Znate ono... jeste u kolicima, gluhi, slijepi, amputiraci...ili uopšte nije osoba sa invaliditetom?

O izgledu ne mogu puno reći. Tu glavnu ulogu ima hemija. Ako ne postoji hemija bez obzira kakav taj neko bio, za mene to nije to. A ako se hemija javi i prija ti prisustvo te osobe, bez obzira bio u kolicima, gluhi, slijepi, amputiraci ili ne, onda je on taj.

Inicijativa: Šta je sa modom? Mislim, sukne, haljinice, kratke hlače i tako to... Ima li prepreka zbog invaliditeta?

Moda i ja (osoba sa invaliditetom), sukne nosim, kratke hlače također, haljinice ne iz razloga što mi nije praktično za kolica, bar ne meni. Mislim da prije svega trebamo biti svjesni svog fizičkog izgleda i prema tome se oblačiti u ono u čemu se osjećamo ugodno. Obično razne odjevne predmete za koje sam sigurna da će kao osoba sa invaliditetom iznijeti u pravom svjetlu. Žrtva trenda ni po koju cijenu ne treba biti.

Inicijativa: Iskreno, jeste li sretna osoba?

Možda će malo zvučati čudno... Ja sam zaista sretna osoba, ali zbilja jesam. Kada pogledam koliko je nesretnih ljudi u svijetu, moj invaliditet je ništa naspram tog. Koliko ljudi je u mnogo težoj situaciji od mene pa žive. Sebično bi bilo i nezahvalno prema Bogu sa moje strane kada bih rekla da nisam sretna. Ne treba biti proklet, sreća leži i u malim stvarima.

Inicijativa: Recite nam neki od vaših snivanih ciljeva koje ste ostvarili kao osoba sa invaliditetom i kako ste to uspjeli?

Pričat ću o ciljevima poslije nesreće. Najveći cilj mi je bio da postanem samostalna. Da olakšam roditeljima, bratu, snahi... Željela sam da me ne gledaju kao osobu sa invaliditetom i da svoj život ne mijenjaju zbog mene. Prvo sam u glavi razgraničila što zaista mogu, a što ne. I to što mogu trudila sam se da usavršim. Dokazala sam im da sam spremna i sama da živim, jednostavno da bi oni mirno živjeli. Najveći uspjeh mi je što sam se naučila da se sama nosim sa svim, što se osjećam jakom da svaku situaciju prihvatom „stoječki“.

Inicijativa: A cilj koji niste uspjeli ostvariti i kako ste to premostili?

Ne postavljam sebi ciljeve za koje vjerujem da ih neću dosegnuti. I neke stvari koje mi se ne ostvare ne gledam toliko stresno na njih. Nekako sve prihvatom kao božiju volju. Uvijek se vodim razmišljanjem... da je bilo dobro za mene i ostvarilo bi se, a Bog zna za što je dobro pa se nije ostvarilo. Prije nesreće imala sam ciljeve i planove... posao, brak, porodica

i odjednom je to palo sve u vodu. Ali, kao što rekoh: Bog samo zna zbog čega je to dobro pa nisam sve to tada ostvarila.

Inicijativa: Ima li neka situacija u kojoj ste pokazali svoje vještine sposobne i uporne osobe sa invaliditetom gdje ste premašili svoja očekivanja?

Naravno. Mislim da kod svake osobe postoji bar po jedna situacija gdje premaši svoja očekivanja. Jer, dosta su ljudi samokritični, pa sami sebe nekada iznenade. Ono čime se ja ponosim jeste...da za vrijeme poplava 2014. god. učestvovala sam u humanitarnim akcijama, obišla klizišta i poplavljena mjesta u mom kantonu i dijelila pomoć. Nisam samo sjedila u kući ispred TV-a i pratila šta se dešava. Obilazila sam škole gdje su bili smješteni unesrećeni ljudi i onako u invalidskim kolicima pomagala šta je trebalo u tom momentu. Također, za vrijeme Ramazana, uz pomoć prijatelja, organizovala sam iftar na otvorenom za 200 postača. Nisam se obazirala na invalidska kolica, nikada mi nisu stvarala neki osjećaj srama ili nemoći. Na njih uvijek gledam kao na neke posebne patike.

Inicijativa: Šta je za Vas stresna situacija i kako se snalazite u njoj?

Danas većina ljudi na mnoge stvari gleda stresno. Teško jeste ali za sve postoji neko rješenje, samo trebamo naučiti živjeti bez velikih očekivanja. Ono što je za mene stresno jeste, gubitak (smrt) dragih ljudi, bilo šta loše da se desi mojoj porodici, teško gledam na to. Ali, i tada se uzdam u božiju pomoć i samo sa vjerom u Boga sve bude lakše. Na sve ono što je nadoknadivo ne obraćam puno pažnju.

Inicijativa: Kako se nosite s izazovima?

Izbjegavate li ih ili... ?

Ooo, izazovi! Volim izazove. Sa njima život nije monoton, uvijek te vode nekoj akciji-reakciji. Jednostavno je... volim da živim, volim život. Trudim se da u svemu pronađem nešto pozitivno i da iz svih situacija nešto naučim.

Inicijativa: Jeste li bili u situaciji kada trebate uvjeriti i motivirati nekoga ko ima, ili nema invaliditet da istraže?

I tu sam bila, svud me ima, heheh. Bilo je raznih situacija i mogu reći da volim što sam baš ovakva. Zbog svog načina života i borbe kroz život mnogi kažu: pogledaj kako ona može, a u kolicima. U životu ponekad moramo biti i luckasti, neustrašivi, malo tvrdoglavi... sve to ima svoje. Ne razumijem ljudi koji sami sebe sažalijevaju, koji sjede i samo kukaju, a ništa ne pokušavaju. Ili pokušaju, ne uspiju prvi put i odmah dižu ruke. Ja tako ne živim i ponovo mogu reći da sam sretna.

Pitanja i odgovori

- Najsjepšti dan? - Danas.
Najveća prepreka? - Strah.
Najlakša stvar? - Pogrješiti.
Korijen svakog zla? - Češnjak.
Najgori poraz? - Obeshrabrenje.
Najbolji profesionalci? - Djeca.
Prva potreba? - Komunicirati.
Najveća sreća? - Biti koristan druguma.
Najgora mafa? - Zlovolja.
Najopasnija osoba? - Ona koja laze.
Najružniji osjećaj? - Mržnja.
Najsjepšti dar? - Oprost.
Najpotrebnejši? - Obitelj.
Najugodniji osjećaj? - Unutarnji mir.
Najbolji prijam? - Ozmjeli.
Najbolja medicina? - Optimizam.
Najveća snaga? - Vjera.
Najsjepše na svijetu? - Ljubav.

Majka Teresa

ponekad zaplačete zbog drugih, vi se potrudite da drugi ne plaču zbog vas. U tome leži sreća. I ono najvažnije... nikada, ali nikada ne gubite vjeru u Boga. Sve se dešava sa nekim razlogom.

Pripremila: Fikreta Hasanović

NIKO GA NIJE HTIO SPASITI IZ UTOČIŠTA JER JE GLUH

DIVIDE - Gluhi pas koji nikako nije mogao naći obitelj koja će ga udomiti, napokon je pronašao topli dom. Naime, psa Connora udomio je - gluhi čovjek. Connor, danas jednogodišnji četveronožni „lajavac“, rođen je s cerebralnom hipoplazijom, što znači da mu mali mozak nikada nije u potpunosti sazrio.

utočišta okruga Teller, koja je izjavila da je neimenovani pojedinac odlučio udomiti psa nakon što je video priču o njemu na televiziji. - Dirnula ga je priča i odlučio je spasiti Connora. Proces udomljenja je bio malo komplikiran jer gospodin nije imao tumača uz sebe. Komunicirali smo ispisujući poruke

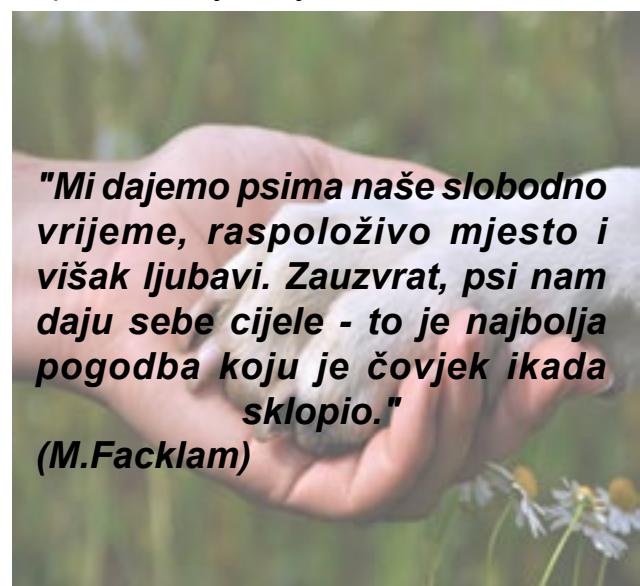
Zaposlenici azila u kojem se pas nalazio primijetili su da se Connor ne odaziva na njihove zapovijedi. S vremenom je jedan od radnika otkrio u čemu je stvar - Connor je gluhi. Zbog njegove poteškoće u razvoju, radnik je Connora naučio kako čitati američki jezik gluhonijemih. I pas se pokazao kao više nego uspješan učenik. Brzo je svladao jezik i počeo reagirati na zapovijedi.

Nažalost, brojni ljudi koji su posjetili životinjsko utočište nisu previše marili za Connora jer su brigu za njega doživljavali kao preveliku odgovornost.

Dani su prolazili i Connor je živio u azilu. Sve do ovog tjedna.

- Toliko smo uzbudeni da smo Connoru uspjeli pronaći dom za njega - ispričala je Nancy Adams, zaposlenica Regionalnog životinjskog

na papiriće. Riječ je o osobi koja zaista cijeni Connorove poteškoće i koja je odmah kliknula sa psom - zaključila je Adams.

"Mi dajemo psima naše slobodno vrijeme, raspoloživo mjesto i višak ljubavi. Zauzvrat, psi nam daju sebe cijele - to je najbolja pogodba koju je čovjek ikada sklopio."

(M.Facklam)

PRVA SERIJA LUTAKA S INVALIDITETOM U SVIJETU

Facebook kampanja #ToyLikeMe („Igračka poput mene“) kojom su roditelji djece s invaliditetom industriji igračaka željeli pokazati koga isključuju, urodila je plodom...

Nakon tisuću fanova, slika i tweetova, Makies, kompanija koja proizvodi igračke, specijalizirana za trodimenzionalne lutke, nedavno je lansirala prvu svjetsku seriju lutaka s invaliditetom.

S tradicionalnom Barbie lutkom duge plave kose, povećanih grudi i tanašnih nogu rijetko koje dijete se može poistovijetiti, naročito ne ono sa invaliditetom, a upravo je zato, s

namjerom transformacije igračaka, radi „bolje reprezentacije i različitosti u svijetu igračaka“, pokrenuta spomenuta kampanja.

Makies su na blogu naveli da ih je inspirirala Facebook kampanja koju su povele dvije mame sa oštećenim slušom koje žele promijeniti mainstream igračke i učiniti ih inkluzivnijima. „Inspiracija nam je bila kampanja #toylikeme i slike ručno modificiranih lutki kao i vlastite fotografije koje su ljudi tamo dijelili“, kazala je Alice Taylor, izvršna direktorka MakieLab za BuzzFeed.

Zasad su proizvedene tri lutke. Jedna sa biljegom na licu, zatim sa slušnim aparatom i sa štapom za hodanje. „Riječ je o ‘stvorи vlastitu lutku’ tipu igrački koje djeca i njihovi roditelji mogu dizajnirati i naručiti preko mymakie.com. Svaka lutka je jedinstvena i osobna pa uvijek zaprimamo par posebnih zahtjeva“, rekla je Jen Bolton, direktorka komunikacijskog odjela MakieLaba u e-mailu za The Daily Dot.

Dok Makies nastavlja sa širenjem ponude, inicijatori/ce kampanje pozivaju i ostale slične kompanije, LEGO, Playmobil, Mattell Barbie, da im se pridruže u ostvarenju zajedničkog cilja.

JA NISAM TEK TAKO ODRASLA

Mene su roditelji odgojili da pozdravim ako negdje ulazim, da kažem „hvala“ i „molim“, da respektiram starije, da im ustupim svoje mjesto da sjednu, da odgovorim na postavljena pitanja, pa makar sa samo „da“ i „ne“, da ljudima kojima treba bilo kakva pomoć pomognem, da se izvinim ako sam pogriješila i osim toga, naučili su me da ljude cijenim takve kakvi jesu a ne zbog onog što bi mogli učiniti za mene...

MREŽA ŽENA SA INVALIDITETOM BIH

U okviru Projekta "Ljudska prava i nezavisni život u Bosni i Hercegovini" koji je partnerski projekt između Centra za nezavisni život "Threshold" iz Helsinkija u Finskoj i dvije partnerske organizacije iz Bosne i Hercegovine: Informativni centar za osobe sa invaliditetom "Lotos" u Tuzli i Humanitarne organizacije "Partner" iz Banja Luke, 08. 09. 2015. godine u hotelu „Kardial“ u Tesliću je održan III Forum žena sa invaliditetom. Tema Foruma je bila: Osnivanje mreže žena sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Prisustvovalo je oko 30 učesnica, žena sa invaliditetom iz BiH koje su prepoznate u pokretu kao resursi koji mogu dati veliki doprinos boljem ostvarivanju prava žena sa invaliditetom. Uvodničarke

i facilitatorke su bile: mr. sociologije, Tanja Mandić Đokić i volonterka u Humanitarnoj organizaciji "Partner" mr. sociologije Olivera Mastikosa.

Nakon predstavljanja učesnica, dat je osvrt na prethodna dva foruma žena sa invaliditetom, a zatim su učesnice podijeljene u dvije grupe u kojima se vodila diskusija o platformi Mreže žena sa invaliditetom, te o mogućoj reviziji i unapređenju Platforme. Nakon iscrpne diskusije, između ostalog, dogovoren je da osim mr. Tanje Mandić Đokić, Stele Kapidžić i dipl. prof. Sanje Jokić, kao četvrta koordinatorica bude uključena i mr. ekonomije Zumreta Galijašević.

Ljudska prava i samostalni život
osoba sa invaliditetom
u Bosni i Hercegovini -
Razvojni partnerski projekat

MINISTARSTVO VENJAKOVINA
STRANKE FINNLANDA

Podržano od strane Ministarstva vanjskih poslova Finske

SVI MI TREBAMO RAZUMIJEVANJE

Na ogradi u voćnjaku jedne kuće na kraju grada stajao je natpis: "Prodajem rasnu štenad". Neki je dječak pozvonio, a kad se domaćin pojavio, gurnuo je dječak ruku u džep i rekao: "Imam dva eura i 37 centa. Mogu li pogledati štence?"

Čovjek je zviznuo i iz kućice na kojoj je pisalo "Lady" izašla je kuja otmjenog držanja koju je pratilo petero štenadi. Jedno je malo šepalo.

"Šta mu se dogodilo?" - upitao je dječak. "Veterinar je rekao da ima blago iskrivljenje šape. Vjerovatno će šepati cijelog života". "Kupio bih ga, ako je moguće", ponudio je dječak. Gazda mu ga je htio pokloniti, ali dječak je odgovorio: "On je jednak vrijedan kao i drugi, svaki ću tjedan donositi novac dok ne namirim njegovu cijenu". "Ali, zašto kupuješ bolesnog psa? Neće moći trčati s tobom niti ćeš s njim moći u planine!" Dječak se sagnuo i zasukao nogavicu da pokaže svoju nogu. Bila je iskrivljena i imala metalnu šipku. "Znate, ni ja ne mogu trčati, psić treba nekoga ko će ga razumjeti".

SAN...

*Kada odrastem i dosegнем dvadesetu,
Krenut ću i vidjeti naš divan svijet.
Sjest ću u pticu sa motorom,
Poletjeti i vinuti se u nebo, visoko.
Letjet ću, ploviti iznad dalekog i prekrasnog svijeta.
Prolaziti kraj rijeka i mora.
Penjat ću se u nebo i lebdjeti.
Oblak će mi biti sestra, a vjetar brat.*

*Pjesmu je napisao Avramek Kopelowicz
za vrijeme boravka u getu
(ubijen u Auschwitzu u dobi od 14 godina)*

KO JE OD NAS ZA PSIHIJATRA?

Mladić od 24 godine je vrištao od sreće dok je gledao kroz prozor voza. „Oče, vidi kako samo brzo prolazi drveće!!!“ Otac se nasmiješio svome dragom sinu i s ljubavlju ga gledao. Preko puta njih je sjedio mladi bračni par, koji su sa sažaljenjem pratili djetinjasto ponašanje mladića. Iznenada, mladić ponovo uzviknu: „Oče, oče, vidi kako samo oblaci putuju!!!“ par više nije mogao izdržati, pa rekoše njegovom ocu: „Zašto ne biste odveli vašeg sina doktoru ili psihiyatru?“ Tada se mladićev otac nasmiješi i reče im: „Bili smo kod doktora i upravo se vraćamo iz bolnice. Moj sin je bio slijep od rođenja i upravo mu je danas враћен vid.“

Svaka osoba na ovom svijetu ima svoju priču. Nemojte ljudi osuđivati prije nego ih upoznate. Istina o njima bi vas mogla iznenaditi.

PODRŠKA IZ SJENE

Suzan ima 34 godine i njen život se potpuno promijenio kad je izgubila vid zbog pogrešne dijagnoze ljekara. Postala je depresivna, ljuta i frustrirana jer je sebe vidjela kao snažnu i nezavisnu osobu, a sada je bila osuđena na situaciju koja je učinila da se osjeća nemoćno.

Njen muž, koji je vojni pilot, nije znao kako da se nosi sa njenom depresijom i gorčinom i pokušavao je na sve načine da joj pomogne. Kad je došlo vrijeme da se Suzan vратi na posao, Mark nije imao srca da je pošalje da se sama snalazi u prevozu, pa su se dogovorili da je on vozi do posla i nazad, iako je njegov posao na drugom kraju grada.

To je neko vrijeme funkcionalo, ali, Mark je uvidio da je previše komplikovano i previše skupo, pa je predložio Suzan da počne da ide gradskim prevozom.

Bila je ogorčena i imala osjećaj da on želi da je napusti. Osjećala se bespomoćno kad god bi morala sama da se snalazi, iako je prošlo više od godinu dana, još uvijek nije mogla da se pomiri sa činjenicom da nikad više neće vidjeti. Na kraju su se dogovorili da idu zajedno autobusom do i sa njenog posla, dokle god ona ne počne da se osjeća dovoljno sigurno da ide sama. Iako je to bilo komplikovanije od prethodnog dogovora, Mark je insistirao. Nakon nekoliko mjeseci, skupila je snagu da sama ide gradskim prevozom.

Tog ponedeljka se spremila, zagrlila svog muža, svog najboljeg prijatelja i otišla sama da se vozi autobusom. Ponedeljak, utorak,

srijeda, četvrtak – svakog dana je sve bilo u redu i Suzan je počelo da se vraća njen staro samopouzdanje.

U petak ujutru, Suzan je ušla u autobus i dok je plaćala kartu, vozač joj je rekao da joj nevjerojatno zavidi. Suzan se zbunila, zašto bi iko zavidio slijepoj ženi? To ga je i pitala. Tada joj je rekao nešto u šta nije mogla da povjeruje.

“Mora da je mnogo dobar osjećaj kad se neko toliko brine o tebi i toliko te voli. Znaš li da je svako jutro ove nedelje, jedan lijep gospodin u vojnoj uniformi stajao iza ugla i gledao te kako ulaziš u autobus, a onda bi pratio ovu rutu i posmatrao te kako iz autobusa izlaziš i ulaziš u poslovnu zgradu. Onda bi ti poslao poljubac i otišao. Ti si jako sretna dama”.

Nekad je ljubav koju nam naši bližnji pružaju mnogo jača od mraka koji nas okružuje.

DOSTUPNOST VODE ZA PIĆE VRAĆA OSMIJEH NA LICE OSOBAMA S INVALIDITETOM U UGANDI

Četrdesetrogodišnja Margaret Amongo osoba je s invaliditetom i majka četvero djece iz Bobola, sela u sjeveristočnom okrugu Amuria. Riječ je o području koje je najviše stradalo tokom dva desetljeća građanskog rata. Margaretin život od najranijih je sjećanja obilježen nestašicom vode za piće.

Međutim, s početkom projekta za osiguranje vode za piće te sanitarnih i higijenskih uvjeta prije malo više od godinu došlo je do pozitivnih promjena. U okviru projekta organizacije WaterAid Uganda voda za piće osigurana je izgradnjom bušotine u selu. „Nakon što sam dobila čistu vodu u blizini, moj život

U brojnim ruralnim područjima Afrike većina osoba s invaliditetom, starije osobe, te one s kroničnim bolestima najveći se dio života suočavaju s marginalizacijom i gaženjem ljudskog dostojanstva. Na području pet sjeveristočnih okruga u kojima su prestali sukobi, EU u partnerstvu s humanitarnom organizacijom WaterAid Uganda te u okviru Instrumenta za vode podupire provedbu projekta za osiguranje vode za piće, sanitarnih uslova i edukacije o higijeni. Ljudsko dostojanstvo i zdravlje zavise o dostupnosti vode za piće.

„Prije no što smo dobili siguran izvor vode u Bobolu, po vodu smo mogli ići samo u močvaru u dolini,” priča nam Margaret. „Nisam mogla gurati kolica užbrdo opterećena velikim spremnikom za vodu. Zbog toga bih morala izdržati po nekoliko dana bez dovoljno vode ili čekati da mi se djeca vrati iz škole i pomognu mi gurati tricikl”.

više nikad neće biti isti. Sada mi treba manje od 15 minuta da donesem vodu”, raduje se Margaret.

Koristeći se lokalno dostupnim materijalima Margaret je također uspjela podignuti lako dostupan zahod i ograđen prostor za kupanje u koji stanu njezina kolica. Zahvaljujući projektu nabavila je i spremnik za sakupljanje kišnice. „Tijekom kišne sezone više ne moram ići po vodu na bušotinu u selu. U spremniku se sakupi dovoljno vode za dugo vremena”, kaže Margaret.

Kako bi se poboljšali sanitarni uslovi i higijenske navike u selu, u projekt je uključena zajednica pri čemu su kućanstva grupirana radi provođenja aktivnosti za podizanje svijesti, jačanje kapaciteta i pokretanje inicijativa. Skupine seljana upravljale su gradnjom sanitarnih čvorova za osobe s invaliditetom i kućanstva s drugim ranjivim osobama. U tu su svrhu upotrijebljeni lokalni materijali i metode

gradnje. One su uključivale izradu ograda, prostora za kupanje od snopova slame te upotrebu četverolitrenih kanistara kao sprava za pranje ruku postavljenih uz zahode.

Margaret je jedna od nekoliko seljana Bobola

edukacije o higijeni može promijeniti nabolje živote osoba s invaliditetom, starijih osoba i onih s kroničnim bolestima.

Margaret je tek jedna od mnogih. Brojni članovi zajednice predvođeni čelnicima

koji imaju koristi od boljih sanitarnih uslova. Uz bolju dostupnost vode za piće te sanitarnih čvorova Margaret ima dovoljno vremena za sudjelovanje u seoskim skupovima, obavljanje kućanskih poslova te može zarađivati pletenjem kose i popravcima odjeće. Njezino iskustvo inspirativan je primjer kako dostupnost vode za piće, sanitarnih uslova i

skupina koriste se stečenim znanjem kako bi osmislili nova rješenja i učinili svoje sanitарne čvorove dostupnima. WaterAid i drugi partneri projekta redovno se služe iskustvom stečenim u njegovoј sprovedbi kako bi naveli kreatore politika da učine vodu za piće i sanitарne uslove dostupnima svim stanovnicima Ugande.

Izvor: Europa.eu

A DJECA KAŽU...

MRAV

Jednog sunčanog dana mali mrvat izađe iz mravinjaka i kreće u šetnju šumom. Kad je sakupljaо hraničuо je glasne zvukove i udarce. Pojurio je u svoj mravinjak ali tamo je bila hrpa smeća, starih guma, boca, cipela pa čak i jedan stari krevet. Sjeo je i plakao jer je ostao bez doma.

PORUKE NAŠOJ ZEMLJI

Željela bih da cvijeće ne vene, zbog smeća koje žalosti i mene. Željela bih da na Zemlji nema smeća, već mnogo cvijeća.

PRIČA SURFERKE S INVALIDITETOM

Profesionalna surferka Betani Hamilton je osoba s invaliditetom (izgubila je ruku kada ju je napala ajkula kada joj je bilo trinaest godina).

Ona se nakon napada ajkule 2003. godine vratila na surfersku dasku, jer, kako kaže, surfuje zbog svoje strasti prema sportu, prema

okeanu. Surfovanje je njen život, nešto što je čini sretnom.

Ubrzo nakon toga saznala je da će postati majka, pa je tako neko vrijeme prekinula da se bavi surfovanjem, ali je fizičku spremnost održavala plivanjem i šetnjama kraj okeana. Betani je tokom trudnoće redovno obavještavala fanove o tome kako se osjeća, rekavši kako joj je najbolji osjećaj taj kada osjeti da se njen sin pomjera u stomaku. O svom iskustvu tokom trudnoće dodala je:

“To što sam postala majka za mene je bila jedna nova uzbudljiva avantura, ali sa druge strane i izazov. Vjerovala sam da ću se snaći i pronaći sopstvene načine da vodim računa o svojoj bebi”, rekla je ona.

Njena upornost i želja su je doveli do toga da je 2010. godine uvrštena u 20 najboljih ženskih surferki. Osim toga, napisala je knjigu o onome što je preživjela, koja je kasnije pretvorena u film „Soul Surfer“.

Izvor: www.b92.net

U RIJEČI I SLICI

Nekada...

...i sada!

A close-up photograph of a person's hand holding a book. The book has a bright red cover and its white pages are fanned out at the top. The hand gripping the book is also painted with red nail polish.

Čitaj knjige!
Ubij glupana u sebi.